

KEĎ TRADÍCIE BOLIA

A. V mene rodinnej cti – vražda

V južnej Anatólii vládne aj na začiatku tretieho tisícročia tradícia, ktorá sa volá „namus“ (neporušenosť, ctihodnosť). V mene tejto tradície zabíjajú otcovia vlastné dcéry a bratia vlastné sestry, pretože zneuctili česť rodiny. Čím? Napríklad tým, že boli znásilnené...

Recle Aslan mala jedenásť rokov, keď ju znásilnili. Páchateľa nikdy nechytli. Recle totiž znásilnenie neoznámila ani len vlastným rodičom. V juhovýchodnom Turecku patrí predčasná strata panenstva medzi tak závažné porušenie rodinnej cti, že ho neodpustia ani samotnej obeti. Mravnosť zaváži viac ako život sám. To vedela Recle už v jedenástich rokoch.

Osem rokov nieslo dievča svoj ťažký údel, až dospelo do veku, keď sa začalo hovoriť o svadbe. Dievča sa muselo priznať. Stalo sa to, čoho sa obávalo. Rodinná rada poverila brata „znovu obnovením rodinnej cti“. Kým matka čakala vo vedľajšej izbe, brat Hüseyin zastrelil svoju mladšiu sestru ranou do srdca.

Dôvod vraždy je často celkom banálny. Tak, ako v prípade, keď došlo k podrezaniu dievčaťa priamo cez deň na ulici. Dôvod; dievčaťu venoval mladý muž v rádiu pesničku na želanie. Popravu vykonal 11-ročný brat obete.

Na vykonanie trestu si rodiny vyberajú spomedzi seba zámerne mladších členov (bratov obetí). Rátajú totiž s nižším trestom pre chlapcov, ktorí sú často ešte deti. S ohľadom na vek páchatelov a „spoločenskú hodnotu“ takejto vraždy sa potom priemerné tresty pohybujú od 2 do 3 rokov. Zúfale mladé ženy sa pomoci nedočkajú ani od svojich matiek a sestier. Aj matky sa podieľajú na rozhodovaní rodinnej rady a dodržiavaní krutej tradície. Skutočnosť, že každá druhá manželka je pravidelne týraná a vystavená násiliu partnera, vysvetľuje sčasti ich apatiu. „Zneuctením rodiny“ sú postihnuté aj samotné sestry obete a ich šance na slušný vydaj sa zmenšujú.

Spomínaná krvavá tradícia je rozšírená v celom južnom a východnom Turecku, ako aj v moslimských krajinách blízkeho a stredného Východu a Afriky. Počet obetí „v mene cti“ sa odhaduje na tisíce. Vraždy žien rodinnými príslušníkmi sa stali svojho času stredobodom pozornosti aj v Európe, vďaka niekoľkým prípadom medzi tureckými prisťahovalcami v Nemecku. Silný verejný odpor vyvolala najmä vražda Hatun Sürücü vo februári 2005 v Berlíne. Podnietila organizovanie moslimského ženského hnutia proti vraždám „v mene cti.“ Bývalá holandská poslankyňa Ayan Hirsi Ali tiež nemalou mierou prispela k tomu, že sa začalo hovoriť nahlas o postavení žien a spomínaných radikálnych, často brutálnych tradíciách.

B. Kameňovanie pre mravnosť národa

Tradičný trest – kameňovanie za „sexuálne delikty“ sa v Iráne zachoval aj počas vlády reformistu Khatamiho. Pritom v Iráne sú za sexuálne delikty považované homosexualita a cudzoložstvo. Nádej, že radikálny fundamentalista Mahmud Ahmadi-Nejad na veci niečo zmení, je iba utópiou. Aj napriek zákazu ministra spravodlivosti v roku 2001 ostáva kameňovanie žien iránskou „špecialitou“. Podobne je to aj v Nigérii, Pakistane, Afganistane a v Sudáne.

Je skoré májové ráno pred múrmi väzenia Evin v Teheráne. Mladá žena je po pleciah zahrabaná v zemi. Strážcovia a zamestnanci väzenia stoja v kruhu okolo nej a poťažkávajú kamene veľké ako päť.

V článku 104 iránskeho trestného poriadku sa píše o odporúčanej veľkosti kameňov. Kamene majú byť „ani nie tak veľké, aby bola osoba hneď jedným či dvoma usmrtená, ale ani tak malé, aby sa nedali označiť ako kamene“. Predtým, ako je žena zahrabaná do zeme, ju ako múmiu oblečú do bieleho posmrtného rúcha. Jama je taká úzka, že sa v nej nedá pohnúť ani malíčkom. Takto sa totiž aj menej presný „vrhač kameňov“ trafí rovno do hlavy. Muži zvolajú „Alah Akbar“ (Alah je najväčší) a začnú hádzať...

Kameňovanie je starý rituál, ktorý pochádza už z predislamských tradícií. Už v piatich Mojžišových knihách sa spomína ako trest za rúhanie sa Bohu a za cudzoložstvo. Tradícia prežila iba v islamských krajinách, predovšetkým ako symbolické vyhánanie diabla počas púť do Mekky.

Poprava kameňovaním má presne určené pravidlá. Muž je zahrabaný do zeme len po opasok, žena po pleciah. Muž má preto väčšiu šancu oslobodiť sa a ujsť. Ak sa pred tým k činu sám priznal, trest sa mu odpustí. Ak ho ale usvedčia svedkovia, niet pre neho úniku. Obeťami tohto brutálneho trestu sa stávajú najmä ženy. Ashraf Kalhori, 37 ročná matka štyroch detí, bola na jar odsúdená na smrť ukameňovaním kvôli nemanželskému styku. Paradoxne, podobný osud hrozí aj obeť znásilnenia. Iránske trestné právo totiž na jednej strane limituje možnosti sebaobrany, no na druhej strane, pokiaľ znásilnenie samotný páchatel' neprizná, obeť znásilnenia sa vystavuje nebezpečenstvu trestu smrti ukameňovaním kvôli cudzoložstvu. Obeť – žena – ťahá v každom prípade za kratší koniec.

C. Obriezka alebo kto je tu pánom (Afrika)

Obriezka je obrad, ktorým sa v africkej patriarchálnej spoločnosti dáva jasne najavo, kto je pánom ženy. Obrad sa nazýva „zasvätením“ a podrobujú sa mu 7 – 8 ročné dievčatká. Vykonáva sa nielen v Afrike. V samotnom USA žije niekoľko státisícov žien v uzavretých černošských alebo arabských komunitách, kde sila tradície odoláva vplyvu civilizácie, peňazí i okolia.

„Bola som zsväčovaná v siedmich rokoch v Somálsku“, hovorí 30-ročná Sara z New Yorku. „Dostala som nejaké anestetiká, ale príliš nepôsobili. Prebudila som sa práve vo chvíli, keď mi odrezávali klitoris...“ Sára krvácala ešte týždeň po obrade a nemohla sa poriadne pohnúť. Oproti iným ženám mala však výhodu. Narodila sa totiž v privilegovanej rodine a obrezávali ju v nemocnici v somálskom Mogadišu sterilnými nástrojmi. Väčšina dievčat je však odkázaná na oveľa primitívnejšie pomery.

Ženská obriezka, pri ktorej sa odstraňuje klitoris a často i ďalšie časti ženských genitálií, sa vykonáva v absolútne nevyhovujúcich podmienkach. Jedna hrdzavá britva v komunite slúži pre celú skupinu dievčat. Ohľad sa neberie ani na to, že Afrika je na popredných miestach v štatistikách ľudí chorých na AIDS. Malé dievčatká väčšinou nechápu, čo ich čaká. Keď vidia svoje zakrvavené kamarátky, sú rozrušené a nezriedka prepadajú hystérii. Pri tomto rituále neraz dochádza aj k úmrtiam. Obrezané dievčatká môžu bez odbornej pomoci vykrvácať, alebo upadnúť do bezvedomia, z ktorého sa už nepreberú.

Zástancovia obriezky stavajú do popredia predovšetkým výchovný a sociálny význam rituálu. Dievča, ktoré sa obradu nepodrobí, je v podstate vyčlenené z komunity a nesie si znamenie spoločenskej degradácie. Tradičná súdržnosť kmeňových zoskupení pôsobí rovnako aj na vzdelané a moderné rodiny, žijúce v dobrých existenčných podmienkach vo veľkých mestách. Tie často posielajú dcéry na obrad zasvätenia na vidiek k starým rodičom, alebo ich nechávajú obrezať v nemocnici. Vplyv komunity je natoľko silný, že sa často stáva príčinou kolektívneho násillia. V mestečku na hraniciach medzi Keňou a Somálskom sa dve rodiny predsa len rozhodli uchrániť svoje dcéry pred krutou tradíciou. V určený deň sa zo strachu ukryli na policajnej stanici. Nepomohlo im to. Na policajnú stanicu zaútočil dav rozzúrených zástancov tradícií. Obe dievčatká vyvliekli na zaprášenú ulicu a vykonal krvavý obrad.

Väčšina afrických mužov z tradičných kmeňov s týmto obradom súhlasí. Napríklad v prípade kmeňa Masajov, ktorý praktizuje polygamiu a doteraz žije tradičným nomádskeým spôsobom života, je ženská obriezka pre vstup do manželstva nevyhnutná. Žene sa obriezku dáva najavo, kto je jej pánom. Niektorí muži sa dokonca vyjadrili, že umelé zúženie vchodu pošvy (vykonávané v niektorých kmeňoch) zvyšuje ich potešenie zo sexu. Na druhej strane, pre obrezané africké ženy sa sexuálny život stáva strašiakom, alebo minimálne jednou z nepríjemných manželských povinností. Po zákroku sú ženy náchylné na všetky gynekologické komplikácie.

Od marca 1999 je v USA obriezka kvalifikovaná ako zločin. Pristáholci zo štátov, kde sa dievčatká obrezávajú, sú s týmto zákonom oboznámení ihneď po príchode do krajiny. Niektoré organizácie v USA a Európe sa snažia dosiahnuť, aby finančná pomoc africkým krajinám bola podmienená ich ochotou na prijatie zákona o zákaze obriezky. Egypt, ako prvá krajina na africkom kontinente vyhlásil 1.1.1998 zákaz obriezky na svojom území. Neskôr ho nasledovali aj iné štáty. Kým sa však tento krvavý rituál podarí celkom odstrániť, môže to ešte trvať niekoľko generácií.